

Оразаева Г.С.¹ Оспанова А.С.¹

¹ Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.

АТА-АНАЛАРДЫ ТҮЗЕТЕ-ДАМУ ЖҰМЫСЫНА ЖҰМЫЛДЫРУДЫҢ ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Аңдатпа

Ғылыми мақалада білім беруге қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарын түзете-дамыту жұмыстарына қосуға даярлаудың негізгі бағыттарын іске асыруда өзара әрекеттесуін қамтамасыз ететін қалыптасқан білім беру мүмкіндіктері айтылған. Сонымен қатар "ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар" ұғымын түсіндірудің мазмұндық жағын ескере отырып, ата-аналармен жұмыс жүйесін құрудың бастапқы ұстанымы ретінде ұтымды жұмыс істеуді, дамуды қамтамасыз ететін ықпал ету шаралары (орта, мазмұн, формалар, әдістер және т.б.) ғылыми тұрғыда негізделген. Осы ұстаным негізінде мақалада ұйымдастырушылық және педагогикалық жағдайлардың кешені анықталып, ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлардың түпкілікті нәтижеге бағытталуы көрсетілген. Бұл отбасының түзету жұмыстарына қосылуын білдіреді. Тиімді ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдай жасау ата-аналарды түзету қызметіне қосудың жалпы процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Өзара байланысты және біртұтас кешенге біріктірілген ұйымдастырушылық және педагогикалық жағдайлар еркін таңдау мен өзін-өзі анықтау негізінде ата-аналардың жеке басының дамуына ықпал ететін ұтымды ортаны құрайды. Дұрыс анықтау, ең бастысы, ата-аналарды түзету жұмыстарына дайындау процесінің ұйымдастырушылық шарттары мен мазмұндық компонентін іске асыру олардың дайындығы мен баласын түзету қолдауына қосылу қабілетінің негізі болып табылады.

Түйін сөздер: ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар, білім беруге қажеттілігі бар бала, ата-аналармен жұмыс, түзету, орта, практикалық даярлау, коммуникативтік бағыт.

Оразаева Г.С.¹ Оспанова А.С.¹

¹ Казахский национальный женский педагогический университет, Республика Казахстан,
г. Алматы

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ВКЛЮЧЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ В КОРРЕКЦИОННУЮ РАБОТУ

Аннотация

В статье раскрывается статус родителей и уровень их готовности к участию в коррекционной поддержке детей с особыми образовательными потребностями. При этом с учетом содержательной стороны трактовки понятия "организационно-педагогические условия" научно обоснованы меры воздействия (среда, содержание, формы, методы и др.),

обеспечивающие рациональную работу, развитие как исходный принцип построения системы работы с родителями. На основе этого подхода в статье выявлен комплекс организационно-педагогических условий и показана направленность организационно-педагогических условий на конечный результат. Это означает включение семьи в коррекционную работу. Создание оптимальных организационно-педагогических условий является важной составляющей общего процесса включения родителей в коррекционную деятельность. Организационно-педагогические условия, взаимосвязанные и объединенные в единый комплекс, образуют рациональную среду, способствующую развитию личности родителей на основе свободного выбора и самоопределения. Правильное определение, а главное, реализация организационных условий и содержательной составляющей процесса подготовки родителей к коррекционной работе-основа их готовности и способности подключиться к коррекционной поддержке своего ребенка.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, ребенок с особыми образовательными потребностями, работа с родителями, коррекция, среда, практическая подготовка, коммуникативная направленность.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, ребенок с особыми образовательными потребностями, работа с родителями, коррекция, среда, практическая подготовка, коммуникативная направленность.

Orazayeva G.S¹ Ospanova A.S¹

¹ Kazakh National Women's Pedagogical University, Republic of Kazakhstan, Almaty

TRAINING SYSTEM FOR PARENTS OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS TO PARTICIPATE IN CORRECTIVE WORK

Abstract

The article reveals the status of parents and the level of their readiness to participate in corrective support for children with special educational needs. The importance of family diagnostics by specialists is assumed. Knowledge of the parents' social status, position in society, cultural level, and field of activity determines the content and organizational aspects of preparing a family for participation in corrective support for their child. The article describes the difficulties of parents of young children, which, according to the authors, are associated with an insufficient level of knowledge on the issues of corrective assistance to a child at home. The authors made an attempt to determine the goals, objectives and mechanisms for including the family in correctional work.

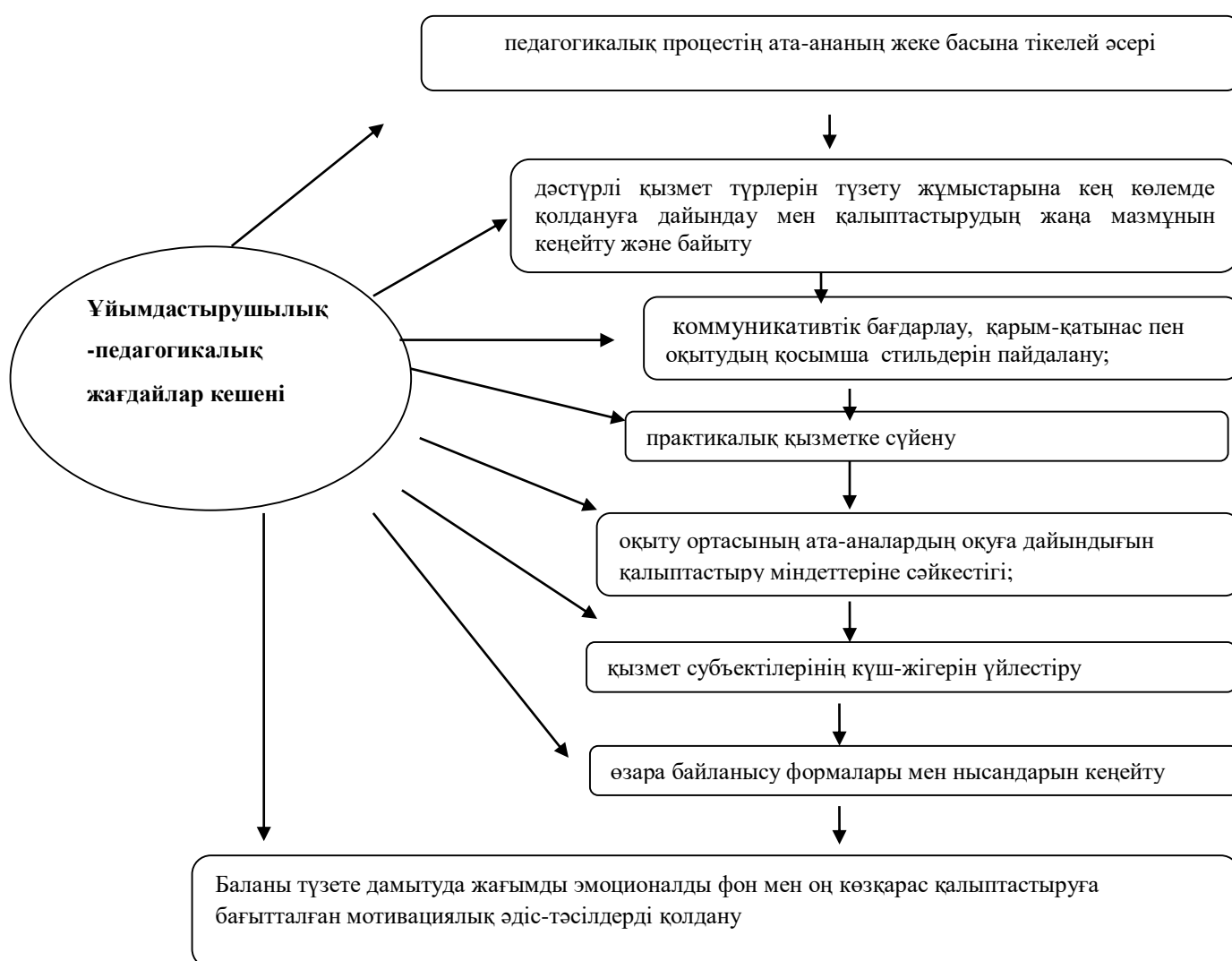
Keywords: children with special educational needs, family, inclusion mechanisms, interaction with the family, personality-oriented approach, correction, psychological and pedagogical support.

Кіріспе. Ата-аналарды түзету жұмыстарына даярлаудың негізгі бағыттарын іске асыру жұмыстары арнайы қызмет көрсететін мамандар мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарының өнімді өзара тығыз байланысын қамтамасыз ететін қалыптасқан білім беру кеңістігі жағдайында ғана жүзеге асырылады.

"Ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар" ұғымын түсіндірудің қолданыстағы тәсілдерін, осы категорияның мазмұндық жағын ескере отырып, біз ата-аналармен жұмыс жүйесін құрудың бастапқы ұстанымы ретінде ұтымды жұмыс істеуді, оларды дайындаудың процедуралық аспектісін дамытуды (қоршаған ортасы, жұмыстың мазмұны мен формалары, әдістері және т.б.) қамтамасыз ететін әсер ету шараларын ұсыну кезінде ғылыми негізделген және мақсатты таңдау қажеттілігі туралы ережені басшылыққа алдық [1].

Осы ұстаным негізінде біз ұйымдастырушылық және педагогикалық жағдайлардың кешенін анықтадық:

- 1) педагогикалық процестің ата-ананың жеке басына тікелей әсер етуі;
- 2) дәстүрлі қызмет түрлерін түзету жұмыстарына кең көлемде қолдануға дайындау мен қалыптастырудың жаңа мазмұнын кеңейту және байыту;
- 3) практикалық қызметке сүйену;
- 4) ата-аналарды даярлау процесінің коммуникативтік бағыты, қарым-қатынас пен оқытудың қосалқы стильдерін пайдалану;
- 5) оқыту ортасының ата-аналардың оқуға дайындығын қалыптастыру міндеттеріне сәйкестігі;
- 6) қызмет субъектілерінің (мамандар мен ата-аналардың) күш-жігерін үйлестіру;
- 7) өзара іс-әрекеттер нысандарын кеңейту;
- 8) өз баласын түзете-дамыту арқылы қолдау кезінде жағымды көңіл-күй мен оң көзқарас қалыптастыруға бағытталған ынталандырушы әдістер мен тәсілдерді кеңінен пайдалану болып табылады.

1-суретте отбасын түзету процесіне қосудың ұйымдастырушылық және педагогикалық жағдайлар кешені берілген.

Берілген 1- суреттегі нақты осындай жағдайлар біз үшін біртұтас кешенге біріктіріліп, отбасын түзету қызметіне дайындау процедурасын нәтижелі жүзеге асыру үшін негіз болары сөзсіз.

Қарастырылып отырған ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар ата-аналардың өз отбасын түзету жұмыстарына қатысуға дайындығын қалыптастыруға зор әсер етеді.

Отбасын түзету процесіне қосу осы қызметті жүзеге асыратын мамандарға үлкен жауапкершілік жүктейді.

Зерттеу әдістері және талдау. Дамуында қандай да бір бұзушылықтары бар баланы түзете-дамыту шараларына өз ата-аналарының қатысуын қамтамасыз ету мамандардың кеңестері мен ұсыныстарын орындау, арнайы әдебиеттерді зерттеу т.б. жағдайлармен шектелетіндей формальды бола алмайды.

Әрбір ата-ана өз баласының бойындағы сан түрлі бұзушылықтарды түзету мен жеке дамуын қалыптастыруға араласуының маңыздылығын терең түсінуі қажет [2].

Дамуында әр түрлі ауытқуы бар балалардың дүниеге келуінен осындай барлық отбасылардың стресстік жағдайларды бастан кешіретінін ескере отырып, отбасымен жұмыс жүргізуде ең алдымен отбасы мүшелерінің психологиялық жағдайын қалыпқа келтіруден бастау керек. Жағдайды түзетуге тек объективті көзқарастар ғана көмектесе алады. Яғни ата-аналар баланың қалай туғанына қарамастан жақсы көруі мен шынайы тұрғыда қабылдауы аса маңызды роль атқарады.

Ата-аналардың жағдайы мен мүмкіндіктері баланы түзете - дамыту мен оның болашағы үшін аса жауапкершілік жүктейді. Жоғарыда жоспарланған іс-шаралардың барлығы ата-ананың жеке басына тұтас әсер ету қажеттілігіне сендіреді. Яғни ата-аналардың тікелей өсуін дайындығы, өзін-өзі дамыту мен өзін-өзі саналы түрде жетілдірудің қажеттілігі болған кезде ғана оларды түзету қызметіне қосуға болады [3].

Педагогикалық процестің ата-аналардың жеке басына тигізетін әсері оларды түзету жұмыстарына дайындаудың ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттарының бірі ретінде, ата-аналарға қажетті білім мен түзету әдістерін, үй жағдайында арнайы орта құру, баланың әлеуметтік іс-шараларға қатысуын қамтамасыз ету және отбасының жағымды психологиялық микроклиматын сақтау үшін негіз болады.

Дәстүрлі қызмет түрлерін түзету жұмыстарына кең көлемде қолдануға дайындау мен қалыптастырудың жаңа мазмұнын кеңейту және байыту. Мұндағы жаңалық - ата-аналарды оқытуға баса назар аудару. Ата-аналарға мамандардың бағыттауымен жұмыс әдістері мен тәсілдерін таңдауға көмек көрсету керек. Дәстүрлі және жаңа әдіс-тәсілдерді таңдау ата-аналармен өзара іс-әрекеттің тиімді әдіс-тәсілдері мен тиімді жолдарын табуға, қажеттіліктеріне назар аударуға көмектеседі. Бұл шарт ата-аналарды оқу процесіне икемдеп оларды түзету жұмыстарына қосуға, жеке қызығушылығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Практикалық қызметке сүйену ата-аналардың белсенді режимдегі жұмысын білдіреді. Бұл шарт ата-аналарды оқытудағы практикалық бағытты кеңейте отырып, таза теориялық жүктемені азайтуға мүмкіндік береді. Пассивті және алдын-ала ойластырылған сипаттағы оқытуда ата-аналарға қажетті қабілеттер мен аналитикалық дағдыларын, рефлексиялық дағдыларын, жеке "авторлық" іс-әрекеттер мен тәсілдерін дамыту туралы мәселе қарастырылмайды. Ең қолайлы мүмкіндіктер ата-аналардың баламен түзете-дамыту сабақтарына қатысуы кезінде анықталады. Мұнда бақылаушы немесе маманның көмекшісі ретінде емес, түзету іс-әрекетінің белсенді субъектісі ретінде қарастырылады.

Ұйымдастырылған іс-әрекет процесінде ата-ана баламен қарым-қатынас жасауды, онымен ойнауды, жұмыс бағыттарын болжауды және техниканы таңдауды үйренеді.

Мамандармен балаларды олардың ата-аналарын біріктіретін топтық формадағы түзету сабақтары өзін-өзі дамыту шекарасын, баланы жан-жақты танып білуін арттырады көптеген психологиялық проблемаларды (оқшаулану, шектелген байланысты қызметтер, стресстік жағдайлар және т.б.) жеңілдетеді. Мүдделі тұлғалардың мұндай бірлестігі отбасын түзету қызметіне қосу, осы қызмет субъектілері арасында серіктестік орнату міндеттерін іске асырудың тиімді құралы ретінде қарастырылуы керек.

Ата – аналардың практикалық дайындығын күшейту - бұл оларға үй жағдайында, әртүрлі жағдайларда түзету қызметін ұйымдастыруға және отбасының басқа да мүшелерін тартуға негіз болады [4].

Ата-аналарды даярлаудың *коммуникативті бағыты* шартты түрде сапалы қарым-қатынасты ұйымдастыра білуді (өз ойларының жүзеге асыру мен ұйымдастыра білу, тыңдай білу, айтылған және естігендерінің мәнін түсіну, арнайы әдебиеттерді өз бетінше оқи білу және т.б.) қамтиды. Әр ата-ананың жеке тұлғалық дамуының тиімділігі мамандармен өзара тығыз қарым-қатынас орнатқан жағдайда жүзеге асырылады. Яғни педагогикалық практикадағы жаңа тәсілдер (өзара ынтымақтасу педагогикасы, қарым-қатынас педагогикасына қойылатын талаптар педагогикасынан көшу және т.б.) ұғымдар жүйесінен және "субъект—объект" талдау схемасынан "субъект—субъект" жүйесіне көшумен тікелей байланысты. Бүгінгі таңда танымалдылыққа ие болып келе жатқан және жалпы оқу процесіне, сондай-ақ ата-аналарды түзету жұмыстарына дайындау процесіне белсенді түрде еніп келе жатқан екінші мәселе педагогикалық қарым-қатынас проблемасымен де байланысты.

Бұл мәселені жаңашылдық ретінде емес, зерттеудегі көптеген аспектілерді талдау идеясы, ең алдымен, педагогтің коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру құрылымы мен шарттарын анықтау деп қарастыруға болады (В.А. Кан-Калик, А. А. Леонтьев және т. б.) [5].

Бұл тұрғыда белсенді әлеуметтендіру жұмыстары мен оқыту әдістері, оның ішінде әлеуметтік-психологиялық тренингтер, проблемалық тапсырмалар, пікірталастар және т.б. жан-жақты дамытуға, олардың көмегімен педагогтардың өзара тығыз байланысын жандандыруға және қарым-қатынас дағдыларын дамытудың сапалы жаңа тәсілдерін игереді.

Тағы бір бағыт-педагог пен білім алушылардың өзара түсіністік мәселесін зерттеу (А.А. Бодалев және т.б.) бұл іс-әрекетке қатысушылар арасындағы байланыс олардың ата-аналарымен толық қарым-қатынас орнатқан жағдайда ғана жұмысты ұйымдастыру маңызды болып саналады [6].

Осы мәселелер бойынша практикалық тұрғыдағы қызықты зерттеулер өте көп. Оның аясында педагогикалық қарым-қатынас кезінде жүзеге асырылатын нормалар зерттеледі: бұл педагогикалық этика мен әдептілік мәселесі бойынша зерттеулер.

Педагогикалық қарым-қатынас-бұл оқу іс-әрекет процесінде педагог пен білім алушы арасындағы кәсіби қарым-қатынас формаларының бірі, ол белгілі бір педагогикалық функцияларды орындауға негізделген және қолайлы психологиялық климатты құруға, сонымен қатар оқу іс-әрекеті мен оның субъектілері арасындағы қатынастарды психологиялық оңтайландыруға бағытталған жұмыс.

Ата-аналармен жұмыс кезінде мамандар педагогикалық қарым-қатынас компоненттерінің маңызды сипаттамаларын білуі керек. Қарым – қатынас кезіндегі коммуникативті компонент субъектілері-мамандар, ата-аналар, балалар арасында ақпарат алмасуды қамтамасыз етеді. Интерактивті компонент негізінде өзара әрекеттесудің келесідей жалпы стратегиялары жүзеге асырылады: ынтымақтастық және бірлесе жұмыс істеу. Серіктесіп жұмыс істеуде бір-бірімен қарым-қатынасты түсіну және объективті бағалау қарым-қатынастың перцептивті компоненті аясында жүргізіледі. Когнитивті компонент қарым-қатынастың жалпы заңдылықтарын, қарым-қатынастың коммуникативті,

интерактивті, перцептивті жақтарын жүзеге асыру ерекшеліктерін, педагогикалық және жалпы тұлғааралық қарым-қатынасты ұйымдастыруға қойылатын негізгі психологиялық-педагогикалық талаптарды білуді қамтиды.

Реттеуші компонент әртүрлі дағдылар мен қабілеттермен анықталады. Олардың ішінде: қарым-қатынас құралдары мен әдіс-тәсілдерді қолдана отырып ақпарат беру, қарым-қатынастарды ұйымдастыру, педагогикалық процеске қатысушылардың эмоционалды және психологиялық жағдайын түсіну, олардың жеке қасиеттерін тиісінше қабылдау мен бағалау, қарым-қатынасқа педагогикалық тұрғыда орынды әсер ету, өз жағдайын бақылау және реттеу, мінез-құлық реакцияларын басшылыққа алу қажет.

Аффективті компонент- қарым - қатынас серіктестері арасында (маман - ата-аналар-балалар, бір отбасы мүшелері, әртүрлі балалардың ата-аналары және т.б.) арасында туындайтын тәжірибе қатынастарын сипаттайтын эмоционалды жағдайды реттейді.

Рухани компонент-бұл зияткерлік қабілеттер мен рухани көңіл-күйдің үйлесімі. Сонымен қатар, рухани жағдай бұл адамның ақыл-ойы мен руханиятының интегралды көрінісі.

Педагогикалық қарым-қатынас келесідей көптеген функцияларды орындайды: ақпарат алмасу, өзін-өзі таныстыру, әлеуметтік-перцептивті, интерактивті және т.б. іс-әрекеттер. Барлық жағы өзара іс-әрекетте нақты жағдайлармен анықталады. Өз функциялары бойынша педагогикалық қарым-қатынас-барлық субъектілердің өзара іс-әрекет қатынастарын орнататын байланыс пен ара қашықтықтың, ақпараттық, ынталандыру, үйлестіру процесінің жүзеге асыру.

Біздің проблемамыздың контекстінде арнайы маманның әр ата-ананың жетістігіне деген қызығушылығы, эмоционалды тұрғыдағы ыңғайлы атмосфера қарым-қатынасты жеңілдетеді, мамандардың да, ата-аналардың да өзін-өзі жан-жақты қырын ашуға ықпал етеді. Мамандардың әр түрлі қарым-қатынас түрлеріне ие болуы олардың шынайы мінез-құлқын қалыптастыруда аса маңызды саналады. Осылайша, ата-аналарды даярлау процесінің коммуникативті бағыты әрдайым жағымды жеке тұжырымдаманы қалыптастыруды, ата-аналардың өз мүмкіндіктеріне, әлеуетіне деген сенімін дамытуды, өзін-өзі тану мен өзін-өзі жетілдіруге деген ұмтылысын, барлық іс-шараларда (білім беру, түзету және т.б.) жоғары өнімділік деңгейіне жетуді көздейді. Мамандардың функционалдық міндеттері ата-аналарды түзету жұмыстарына қатысуға дайындау кезеңінде олардың қызметіне басшылық етуге бағытталады.

Мамандар мен ата-аналар арасындағы қарым-қатынасты ұтымды ұйымдастырудың жоғарыда аталған шарттарының соңғысы түзету жұмыстарына дайындау кезінде тиісті стильдерді қолдану. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ата-аналарын түзету процесіне қосу, олардың шығармашылық қабілеттерін, рефлексиялық дағдыларын, жеке позициясын дамыту негізгі міндеттерін іске асыру үшін мамандар нақты жағдайлар мен педагогикалық мақсаттарға тиесілі қарым-қатынас стилін дұрыс таңдау қажет.

Ең тиімдісі демократиялық қарым-қатынас стилі деп айтуға болады, оны қолданудың міндетті шарты ата-ананың ішкі мотивациясының жоғары болуымен өлшенеді. Бұл қарым-қатынас стилінің басты ерекшелігі-әр ата-ананың оқу процесін ұйымдастыруға (жеке даму бағдарламасын әзірлеуден бастап), қарастырылған мәселелерді талқылауға және шешуге белсенді қатысуын қамтамасыз ету мүмкіндігі. Бұл өзін тұлға ретінде тануға, өз көзқарасын қалыптастыруға, серіктестікті дамытуға жол ашады. Болашақ қарым-қатынас стиліне ата-аналар мен мамандар арасындағы қарым-қатынас кіреді, ол бірлескен іскерлік қызмет, және өзара құрмет негізінде дамиды.

Мұндағы өнімді қарым-қатынас критерийлерінің бірі-қолайлы психологиялық климат құру, мақсатты түрде қалыптасуға қажетті тұлғааралық қатынастарды дамыту. Бастапқы кезеңдерде тұлғааралық қатынастардың жоғары деңгейін қалыптастыруда жетекші рөл балалармен және олардың ата-аналарымен жұмыс істейтін маманға тиесілі, алдағы уақытта өзін-өзі дамытуға негізделеді.

Ата-аналарды оқытуда тиісті стилді таңдаудың маңыздылығы аса жоғары. Ата-аналарды жеке тұлға ретінде оқыту стилі оқыту әдістерінің жалпы жүйесіндегі әдістердің белгілі бір тобының үстемдігімен анықталады және маманның ата-аналарды түзету қызметіне дайындау процесіне қатынасты тәсіл ретінде қолданылады. Біздің ойымызша, ата-аналардың танымдық іс-әрекетін белсенді ынталандыруды көздейтін, сондай-ақ олардың шығармашылық потенциалын жоғарлататын, аналитикалық қабілеттерін дамытатын шығармашылық оқуға даярлауға мүмкіндік берілуі керек.

Оқытудың шығармашылық стилін пайдалнатын маманның міндеті-алдымен ата-аналардың баланы түзете-дамытуда қолдауға қатысуға тікелей қызығушылығын қалыптастыру, содан кейін баланың дамуына байланысты белгілі және жаңа фактілерді талдауға, салыстыруға деген қызығушылығын қалыптастыру-мұның бәрі өз кезегінде мінез-құлықтың адекватты позициясы мен тәсілдерін қалыптастыруға әкеледі.

Оқыту мен қарым-қатынас жағдайындағы белсенділік пен тәуелсіздік, шығармашылық, интуиция, дұрыс шешім таба білу, балаға көмек көрсетуді дамытуға бағытталады. Проблемалық оқытуда маманның шешім шығаруы ата-ананың проблемалық мәселесін қабылдау немесе жағдайды шешу кезінде анықталады. Әрине мұндағы шешімдер мен іс-әрекеттердің шешім шығару жолының алуан түрлілігін байқатады.

Ата-аналарды түзету дамыту қызметіне жекелей еңгізу оқытудың эмоционалды - құндылықты стилі кезінде мүмкін болады, мұнда мамандар мен ата-аналардың бірлескен жұмысы табысты болуына қарамастан, мамандардың өзара байланысы мен ата-аналар арасындағы қарым-қатынас жағдайында бір-біріне деген жеке құрметі артады. Оқытудың эмоционалды-құндылық стилі тұлғаның эмоционалды-адамгершілік саласын, коммуникативтілік қабілеттерін, өзін-өзі рефлексиялауын дамытуға бағытталған.

Өзара ықпал ету моделі педагогикалық (түзету) процесіне барлық қатысушылар белсенді атсалысқан жағдайда ғана өнімді болады. Яғни мамандар үнемі баламен және оның ата-анасымен диалог орнатып, тығыз қарым-қатынаста болады, олардың бастамасын қолдайды, осындай шағын топтың психологиялық климатындағы барлық өзгерістерге икемделіп барлық туындаған сұрақтарды тез шешуге көмектеседі.

Функционалды бағытталған қарым-қатынас стилі мен оқыту маман мен ата-ана арасындағы өзара әрекеттесуде тиесілі және ұтымды формаларын таңдаудың маңыздылығын дәлелдейтін бастапқы нүкте ретінде қарастырылады, өйткені ол түзету жұмыстарына дайындаудың сәтті болуымен өлшенеді [7].

Маман қарым-қатынас құралдарының барлық арсеналын біліп қолдана алатын, қарым-қатынас пен оқытудың тиімді формаларын жүзеге асырудың әдістемелерін игерген, педагогикалық қарым-қатынас техникасын білетін, педагогикалық процесті басқаруға мүмкіндік беретін дағдылар мен әдістер жиынтығын білетін, сондай-ақ өнімді қарым-қатынасты ұйымдастыруға қажетті қасиеттерге ие бола білуі керек, Сондай-ақ бұған мамандардың мінез-құлқын реттеу қабілеті, адамға оң әсер ету қабілеті кіреді. Шын мәнінде, бұл педагогикалық іс-әрекет технологиясын құрайды. (негізделген талаптар қою, педагогикалық процесті ұйымдастыру және реттеу мүмкіндігі).

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен және олардың отбасыларымен жұмыс істейтін маманға:

- басқа адамның психологиясын, оның құндылықтарын, бағытын, қажеттіліктерін, мүдделерін, талап деңгейін терең білу;
- бір адамға әлеуметтік оң көзқарас;
- бала мен ата-ананы сөзсіз қабылдау;
- коммуникативтік біліктер (қарым-қатынасқа түсу, коммуникацияның жаңа тәсілдерін таңдау немесе құру, қарым-қатынас техникасын білу);
- педагогикалық интуиция.

Қарым-қатынас пен оқытудың тиімді стильдерін орынды қолдана отырып, маман педагогикалық қарым-қатынаста еркін болады, бұл жағдайда педагогтың мол тәжірибесі

мен іс-әрекеті ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың отбасымен серіктестік қарым-қатынасты жүзеге асырудың негізгі құралына айналады.

Ата – аналардың оқуға дайындығын қалыптастыру міндеттеріне сәйкес келетін орта құру - маңызды ұйымдастырушылық және педагогикалық жағдайлардың бірі болып саналады. Ол барлық жұмыстың түрін, қойылған міндеттерді шешуге бағытталған әдіс-тәсілдері жүзеге асыруға бағытталады. Мұндай жұмыстарды жүзеге асыру педагогтың ата-аналармен танысуы алғашқы кездесуінен бастап, отбасының сұраныстары мен қажеттіліктерін анықтау, олардың ынтымақтастыққа дайындығын қалыптастыруға негізделген бағдарламалар жасауға зор ықпалын тигізеді.

Әрбір анаға (отбасының басқа мүшесіне) өздігінен және баласымен жұмыс жасаудың жеке бағдарламасын құру ұсынылады. Бұл жеке, жеке тұлғаға бағытталған (ата – аналар мен балаларға қатысты) тәсіл. Мұндай шағын бағдарлама жасауға арнайы мамандар көмек көрсетуі керек, сонымен қатар оны кез-келген уақытта түзетіп, өзгертіп ең бастысы іске асыру қажет.

Мамандар мен ата-аналардың іс-әрекеттері бірыңғай мақсаттарға бағынбай, отбасын түзету жұмыстарына дайындау процесінің тиімділігіне сену мүмкін емес. Сондықтан қызмет субъектілерінің күш-жігерін біріктіруді біз қажетті ұйымдастырушылық және педагогикалық шарт ретінде қарастырдық.

Отбасы мен мамандар арасындағы өзара байланыс түрлерінің кеңеюі ата-аналарды түзету жұмыстарына дайындаудың өнімділігін қамтамасыз ету шарттарының бірі болып табылады. Бұл жағдайда арнайы маманның баланың ата-анасының бірімен ғана қарым-қатынас орнатып қана қоймай отбасының басқа мүшелерін тарту да маңызды болып саналады. Түзету жұмыстарына бүкіл отбасының қатысуы тиімді түзету нәтижелеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді. Бұл жағдай арнайы маманның түзету сабақтары мен арнайы қабылдауына барлық отбасы мүшелерінің қатысуы қажет дегенді білдірмейді. Ол барлық отбасы мүшелерінің күш-жігерін біріктіру, іс-шаралады орындауға бірлесе ұмтылу, ынтымақтастық жұмыстарды күшейту, өзара орын алмасу (взаимозамену), өзара қолдау (взаимоподдержку) дегенді білдіреді.

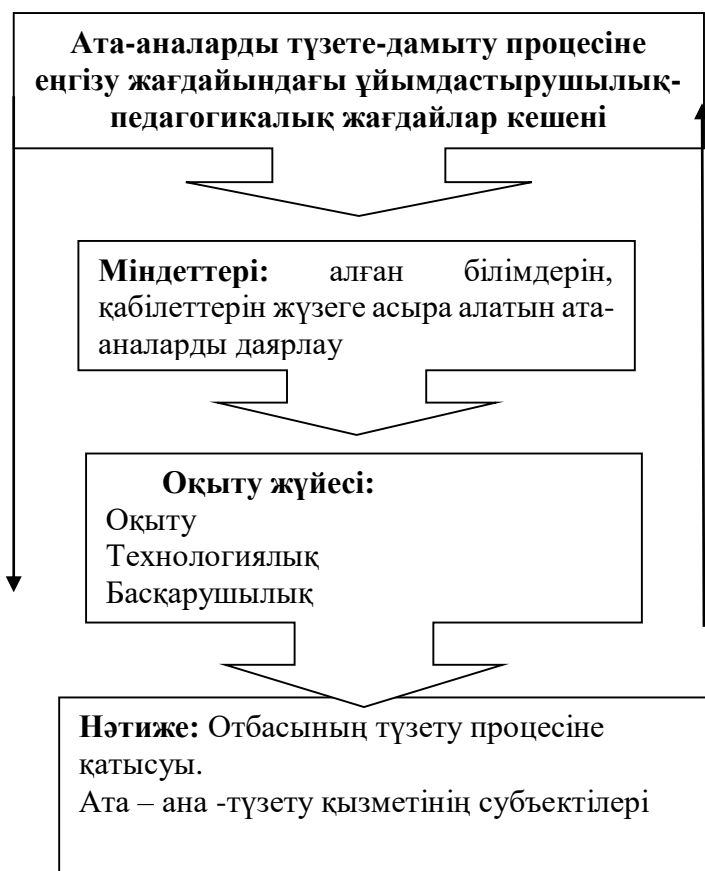
Өзара байланыс орнатудың жаңа формалары ретінде ашық сабақ күндерін, байланыс орнату мүмкіндіктерін, on-line консультацияларын және т.б. ұсынуға болады. Ашық сабақ күндерінде барлық сабақтарға (мамандар өз бетінше немесе ата-аналармен, аналармен немесе басқа отбасы мүшелерімен өткізілетін сабақтарға) барлық ата-аналар қатыса алады. Байланыс орнату мүмкіндіктері арқылы кез-келген уақытта арнайы мамандармен мәселені немесе туындаған сұрақтарды талқылау мүмкіндігін жүзеге асыруға болады. Мәселелерді талқылау, іс-әрекеттерді жоспарлау үшін Интернет-парақшалары мен ұялы байланыс және т. б. кең мүмкіндіктерді пайдалану керек.

Позитивті, эмоционалды фон мен арнайы жағдайдың ата-аналардың баласын түзете дамыту процесінде қолдау танытуға қатысу деген оң көзқарасын қалыптастыруға бағытталған міндетті жағдай -мотивациялық әдістер мен тәсілдерді қолдану. Бұл ата-аналардың назарын баланың жетістіктеріне аударуға түзету әдістерін игеріп, отбасы мүшелері арасындағы қатынастарды қалыпқа келтіруге және т. б. белгілі бір жетістіктерге жеткен ата-аналарды сабаққа тартуды жүзеге асыруды қамтиды.

Қорытынды. Ата-аналарды түзету процесіне жалпыланған түрде қосудың ұйымдастырушылық-педагогикалық шарттары келесідей ұсынылуы мүмкін:

- қалыптасқан білім беру кеңістігі (арнайы дайындалған, жайлы білім беру ортасы);
 - барлық серіктестермен өзара әрекеттесудің әзірленген механизмдері;
 - ата-аналарды даярлау бағдарламасының болуы
- түзету қызметінің ұжымдық субъектісінің қалыптасуы (мамандар мен ата-аналар достық қарым-қатынасы, бірыңғай мақсатқа жұмылып жұмыс жүргізу);
- ата-аналардың практикалық түзету қызметін қамтамасыз ету, әртүрлі жағдайларда баламен өзара байланыс орнату тәжірибесін қалыптастыру.

Ұсынылған ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар кешенін практикада қолдану отбасын түзету процесіне қосу бойынша жұмыстың үздіксіздігін; білім беру процесін ұйымдастырудың тиімділігін; ата-ананың тұлғасының өзін-өзі анықтауын қамтамасыз етеді.

2-сурет ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар кешенінің нәтижеге бағытталуы

Ұсынылған суретте ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлардың түпкілікті нәтижеге бағытталуы көрсетілген, бұл отбасының түзету жұмыстарына қосылуын білдіреді.

Тиімді ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдай жасау ата-аналарды түзету қызметіне қосудың яғни жалпы процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Өзара тығыз байланысқан және біртұтас кешенге біріктірілген ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлар еркін таңдау мен өзін-өзі анықтау негізінде ата-аналардың жеке басының дамуына ықпал ететін ортаны құрайды. Дұрыс айқындау, ең бастысы, ата-аналарды түзету жұмыстарына дайындау процесінің ұйымдастырушылық жағдайлары мен мазмұндық компонентін іске асыру олардың дайындығы мен баласын түзету жұмыстарын қолдаудың негізгісі болып табылады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Samarina L.V. Osobnosti вовлечения semi v realizatsiyú programm rannego vmeshatelstva.- Sb. Spetsialnoe obrazovanie v Kazahstane.- Almaty, 2014, №4 (49), s.30-37.
2. Mastiykova E.M., Moskovkina A.G. Semeynoe vospitanie detei s otkloneniyami v razvitiyú: Úch. posobie/ Pod red. V.I.Selivërstova.- M., 2003.

3. Ersarina .K., Karelina O.B., Halykova B.S. Rannee razvitie rebenka (Sovety i rekomendatsii dlia roditelei rebenka pervogo goda jizni) Vypýsk 2. Almaty, 2014.
4. Shýjebaeva A.I. Pedagogika korrektsii trýdnosti v obeni ý detei doshkolnogo vozrasta v seme. Ýchebno-metodicheskoe posobie. Almaty, 2007.
5. Kan-Kalik V.A. Ýchitelý o pedagogicheskom obeni.- M., 1990.
6. Bodalëv A.A. Vershina v razviti vzroslogo cheloveka: harakteristiki i ýsloviia dostijeniia.- M., 1998.
7. Kýdaibergenova S.K. Issledovanie roditelskogo otnosheniia k detiam s ogranichennymi vozmojnostiami. Avtorefef. kand.diss. – Almaty, 2009.